

випадків) та з розумінням ідей та концепцій, які несуть митців у сучасному мистецтві.

Список використаних джерел

1. Бергсон А. Творча еволюція. Київ : Видавництво Жупанського, 2010. 316 с.
2. Сіверс В. А. Філософія творчості : підручник. Київ : НАКККіМ, 2023. 292 с.
3. Umberto Eco History of Beauty, Rizzoli, 2010, 404 с.

Йорж Руслан Анатолійович

аспірант кафедри філософії, соціології та менеджменту
соціокультурної діяльності

*ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет ім. К.Д. Ушинського»*

м. Одеса, Україна.

СВОБОДА ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ

Свобода – одна з основних філософських категорій, яка характеризує сутність людини і її існування, що проявляється в можливості особистості мислити і діяти у відповідності зі своїми уявленнями і бажаннями, а не внаслідок внутрішнього або зовнішнього примусу. Для особистості володіння свободою – це історичний, соціальний і моральний імператив, критерій її індивідуальності і рівня розвитку суспільства. Обмеження свободи особистості, жорстка регламентація її свідомості і поведінки, зведення людини до ролі простого «гвинтика» в соціальних і технологічних системах завдає шкоди, як особистості, так і суспільству. В кінцевому рахунку, саме завдяки свободі особистості суспільство набуває здатності не просто пристосовуватися до

існуючих природних і соціальних обставин навколишньої дійсності, а й перетворювати їх у відповідності зі своїми цілями. В даному випадку свобода особистості може стати ключем до прогнозування глобалізації в різних регіонах світу.

Проблематика свободи є однією з найдавніших у філософії. Її витоки сягають ще часів Стародавньої Греції. Давньогрецькі мислителі, зокрема Демокрит, вважали, що світом керує необхідність або доля, сила якої непоборна й підвладна не лише людям, а й самим богам. Однак водночас у філософії з'являється інше уявлення: Епікур стверджує, що дії людини можуть бути вільними, тобто здійснюваними за власною волею.

Платон розглядав людську свободу як особливий стан розумності, який потенційно закладений у душі кожної людини. Цей стан не є даністю, його потрібно досягти впродовж життя шляхом вдосконалення себе та пізнання [3, С. 32–39].

У середньовічній філософії свобода стала предметом глибокого осмислення. Августин Аврелій уперше сформулював проблему свободи та волі. Він стверджував, що свобода — це властивість розумної волі, а не розуму. У цю епоху точилися суперечки між прибічниками детермінізму (Августин, Спіноза) та індетермінізму (Дунс Скот).

У спектрі наукових пошуків — від античних мислителів до філософів Ренесансу, Нового часу, Просвітництва — питання свободи завжди стояло у центрі роздумів. Основна увага була спрямована на визначення зв'язку між особистістю, суспільством і державою.

Справжній прорив у розумінні свободи стався у Новий час, особливо в XVIII столітті. Саме тоді особиста свобода почала визнаватись як першооснова інших свобод. Вона розглядалася як здатність людини до самовизначення, пов'язана з її волею та моральною відповідальністю.

Георг Вільгельм Фрідріх Гегель у своїй діалектиці свободу виводить з історичного процесу. Він стверджував, що свобода — не статичне явище, а конкретна форма, яка змінюється відповідно до етапу історичного розвитку. Хоча Гегель і заглибився у зміст свободи, його підхід віддає перевагу загальному над індивідуальним.

Якщо вихідною точкою філософської системи є лише ідея чи дух, то розв'язання проблеми свободи залишається в межах ідеалізму. Реальне розуміння свободи можливо лише у зв'язку з такими питаннями, як співвідношення мислення й буття, свідомості й матерії [1, С. 6–12].

Сучасна філософія досліджує ідею єдності свободи та необхідності через поняття вибору, причинності, інтересу та потреби. Ці питання висвітлюються у працях таких філософів, як Е. Агацці, Ю. Габермас, Р. Гвардіні, Б. Франкл.

Свобода, як соціальне явище, завжди пов'язана з буттям індивіда в суспільстві. Іммануїл Кант розводить поняття природної та свободної причинності. Він пропонує шукати царство свободи не в природі, а у сфері соціального життя. Людина, на його думку, має двоїсту природу — вона є як емпірично-природною істотою, так і розумною, моральною особистістю, яка здатна до вільного вибору.

Кант вважав, що свобода й необхідність існують у різних площинах, не перетинаючись. Це не суперечність, а два підходи до розуміння природи людини [3].

Карл Маркс розрізняє «першу природу» – природне середовище (геосфера і біосфера), і «другу природу» – соціальне та культурне середовище, створене людиною. Свобода можлива лише в межах системи суспільних відносин, які формуються у матеріальному середовищі, значною мірою штучно сконструйованому людиною [1].

Отже, свобода як філософська категорія має багатовікову історію розвитку, що включає як метафізичні, так і соціальні виміри. Її розуміння

варіюється від фаталістичного підпорядкування долі до активного самовизначення людини як морально відповідальної істоти. Сучасна філософія розглядає свободу в тісному зв'язку з історією, суспільством і людською сутністю. Свобода як соціальне явище – це здатність людини діяти відповідально й усвідомлено в межах суспільства, дотримуючись законів, моральних норм та прав інших. Вона формується у взаємодії особистості з соціальним середовищем і передбачає не вседозволеність, а можливість вибору в умовах соціальної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Атаманюк З.М. Соціально-філософський аналіз свободи людини як феномена світосприйняття. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. 2016. № 4 (70). С. 6–12.
2. Івченко О. Розуміння свободи в реаліях ХХІ століття. *Вища освіта України*. 2011. № 1. С. 32–39.
3. Кант І. Критика чистого розуму. Київ : «Юніверс», 2000. 504 с.

Клименко Вероніка Олександрівна

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності

022 «Дизайн» факультету мистецтва і дизайну

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Науковий керівник: Петінова Оксана Борисівна

д. філос. н., професор кафедри мистецтвознавства

та загальногуманітарних дисциплін

Міжнародний гуманітарний університет